

Novăceanul

Publicație lunară independentă

ORAȘUL NOVACI ❖ Anul XIII, Nr. 156 ❖ Vineri, 29 Mai 2026 ❖ ISSN 2392 – 6961

NOUL CENTRU INTEGRAT DE SERVICII PUBLICE ȘI COMERȚ

Data de 24 mai 2026 nu este doar o simplă dată în calendarul local, ci reprezintă încununarea unei munci titanice. În calitate de primar, dar mai ales de fiu al acestei comunități, trăiesc o uriașă bucurie și o satisfacție deplină văzând noul Centru Integrat de Servicii Publice și Comerț finalizat și pregătit să îi primească pe novăceni, și nu numai.

Sunt perfect conștient că, în viața unui oraș, nu toate lucrurile se schimbă atât de rapid pe cât ne-am dori cu toții. Marile proiecte administrative nu se întâmplă peste noapte și nici nu apar bătând din palme; ele cer timp, sacrificii, birocrăție complicată și eforturi constante. Dar vreau să știți că, împreună cu echipa mea din primărie, lucrez în mod continuu, zi de zi, pentru a aduce fiecare sector al orașului nostru la standardele meritate.

În spatele acestei clădiri moderne de 18 milioane de lei se află nenumărate eforturi, dialoguri și negocieri purtate cu perseverență, drumuri repetate la București și o implicare deplină, toate dedicate atingerii acestui obiectiv și transformării lui în realitate. Știu bine că drumul nu a fost deloc ușor și că, pe parcurs, nu au lipsit nici răutățile, nici vocile de pe margine care spuneau că nu se poate sau care au încercat să minimalizeze acest efort. Însă, așa cum am crezut întotdeauna, cea mai bună replică în fața vorbelor goale sunt faptele și sunt convins că viața comunității novăcene se va schimba în bine. Cu toate acestea, perseverența, credința și dedicarea au fost mai puternice decât orice îndoială. Am muncit, ne-am încăpățânat să mișcăm lucrurile din loc și am demonstrat că Novaciul progresa. Acest imobil este dovada vie că atunci când pui suflet și muncă asiduă în slujba oamenilor, rezultatele rămân în picioare, sunt durabile și de netăgăduit.

Sub același acoperiș modern de pe Strada Eroilor, nr. 36, novăcenii au găsit atât o piață agroalimentară nouă, cât și spații administrative pregătite să răspundă cu profesionalism și eficiență interesului public: birouri pentru Evidența persoanelor și Urbanism, Taxe și Impozite locale, precum și Registrul Agricol. Această clădire-simbol reunește, într-un singur loc, administrația locală și producătorii, fiind concepută în întregime pentru confortul, eficiența și buna deservire a cetățenilor.

Mulți s-au întrebat, de-a lungul timpului, de ce era nevoie de un proiect atât de ambițios. Răspunsul este unul simplu: pentru siguranța familiilor noastre, pentru respectul și demnitatea pe care producătorii

locali le merită. De mult timp, comerțul din Novaci s-a desfășurat în condiții improprii, sub povara capriciilor vremii, fie că vorbim despre frigul aspru al iernii, fie despre canicula apăsătoare a verii. Produsele lactate și din carne, renumite pretutindeni pentru calitatea lor deosebită, aveau nevoie, în mod firesc, de un spațiu curat, modern și sigur din punct de vedere sanitar-veterinar, un loc care să ofere atât protecție producătorilor, cât și încredere consumatorilor.

Construită de la zero după planurile specialiștilor de la S.C. RAY CONSULTING S.R.L., clădirea este un model de siguranță. Amplasat pe o suprafață totală de 2.472 mp, complexul are o formă modernă, cu dimensiuni exterioare generoase (peste 33 de metri lățime și 30 de metri lungime) și o înălțime de aproape 13 metri.

Dincolo de aspectul vizual spectaculos, structura este una solidă, sigură, concepută cu responsabilitate pentru a proteja vieți omenești. Clădirea este încadrată într-o clasă superioară de importanță structurală, având o fundație din grinzi masive de beton armat (clasa C20/25). Proiectul a fost conceput cu atenție pentru a rezista la cutremure mari, dar și la iernile aspre de la poalele Parângului, fiind proiectat să suporte

încărcări masive de zăpadă și având o fundație adâncă, pentru a elimina orice risc legat de îngheț. Este un spațiu sigur, construit să reziste generațiilor viitoare.

Gândită inteligent pentru a evita aglomerația și a asigura un flux civilizat de clienți, clădirea este structurată pe trei niveluri distincte:

Parterul (Cota ±0,00): Reprezintă inima complexului. Totul este organizat pe sectoare clare, cu utilități moderne. Accesul principal se face extrem de ușor, de pe fațadele de Nord și Est.

Etajul 1 (Cota +4,60): Găzduiește spații comerciale conexe și zone de comerț general, unde localnicii pot găsi o gamă diversificată de produse de strictă necesitate.

Etajul 2 retras (Cota +8,30): Este destinat birourilor administrative și spațiilor logistice.

Valoarea totală a proiectului: 18.032.918,31 lei (inclusiv TVA).

Bani alocați de la Guvern (prin C.N.I.): 17.327.760,73 lei - efortul financiar major care NU a împovărat bugetul local.

Contribuția locală (U.A.T. Novaci): 705.157,58 lei - fonduri din bugetul local folosite exclusiv pentru lucrări de integrare și utilități conexe.

După cum am spus, pe lângă rolul său comercial

esențial, noul complex aduce o schimbare radicală și în relația cetățenilor cu administrația locală. Într-o aripă complet modernizată a clădirii va funcționa un veritabil centru integrat de servicii publice:

- S.P.C.L.E.P. (Evidența Persoanelor): pentru eliberarea cărților de identitate și acte de stare civilă.

- Taxe și Impozite locale: zona unde cetățenii își pot achita obligațiile fiscale anuale în condiții civilizate și unde pot beneficia de acces rapid la servicii.

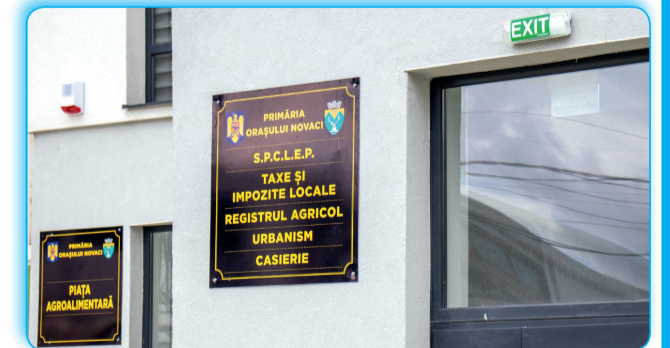
- Registrul Agricol: un birou cu o importanță majoră pentru o comunitate cu o activitate zootehnică și agricolă atât de intensă, cum este cea din Novaci.

- Urbanism: pentru obținerea rapidă a certificatelor și autorizațiilor de construcție.

- Casieria centrală: va centraliza toate plățile, oferind rapiditate și siguranță tranzacțiilor.

Impactul acestui Centru Integrat de Servicii Publice și Comerț depășește cu mult granițele orașului nostru. Novaciul este recunoscut la nivel național drept poarta de acces către spectaculoasa șosea montană Transalpina și stațiunea Râncă. Mii de turiști traversează anual localitatea noastră. Noul sediu va deveni un punct de oprire pentru aceștia, un loc de unde vor putea cumpăra brânză de oaie autentică, renumitul tocan de Novaci sau fructe de pădure, totul ambalat și vândut în condiții impecabile.

Susțin faptul că deschiderea noului Centru Integrat nu este doar o simplă tăiere de panglică; este dovada clară că atunci când există viziune, perseverență

și proiecte bine făcute, se pot realiza lucruri extraordinare. De astăzi, Novaciul face un pas uriaș în modernitate.

Să ne bucurăm de acest spațiu, să îl păstrăm curat și, mai ales, să îi susținem pe producătorii noștri locali, cumpărând cu încredere produse de calitate!

✍ Dr. Ing. Dumitru LEUȘTEAN

Transalpina Challenge a dat startul sezonului CNVC 2026 la Rânca

Prima etapă a sezonului 2026 din cadrul Campionatului Național de Viteză în Coastă (CNVC) – Transalpina Challenge a avut loc la Rânca, în zilele de 8-9 mai 2026, desfășurându-se pe spectaculosul traseu de pe DN 67C. Directorul organizatoric al evenimentului, Constantin Ciufriță, s-a ocupat întocmai de realizarea acestui eveniment, care a fost organizat de AutoCorex sub egida FRAS (Federația Română de Automobilism Sportiv) și cu sprijinul autorităților locale și al partenerilor evenimentului.

Cum termenul de *viteză în coastă* poate fi mai puțin cunoscut publicului larg, trebuie precizat că acesta reprezintă o probă de automobilism sportiv desfășurată pe trasee în rampă, unde concurenții urmăresc obținerea celui mai bun timp, fiecare zecime de secundă făcând diferență între victorie și înfrângere.

Viteza în coastă (sau *hillclimb*) este una dintre cele mai intense discipline din motorsport. Dacă circuitele clasice înseamnă tururi repetate în pluton, aici vorbim despre probe individuale contra cronometru, organizate pe porțiuni de drumuri publice spectaculoase, închise

temporar în timpul desfășurării competiției. Spre deosebire de raliuri, unde echipajul este format din doi oameni, la viteza în coastă pilotul este singur în mașină. Nu există dictare în cască; totul se bazează pe instinct, reflexe și memorie vizuală. Pentru că nu are un navigator care să-i spună ce viraj urmează, pilotul ajunge la fața locului cu o zi sau două înainte de start. Acesta face mai multe treceri de recunoaștere a traseului, memorând fiecare curbă, denivelare și punct de frânare pentru a obține trasa perfectă în ziua cursei.

Traseul de la Rânca a avut o lungime de 5.025 de metri, cu o diferență de nivel de 342 de metri, oferind aceleași provocări tehnice binecunoscute. În ciuda programului neconvențional de vineri-sâmbătă, interesul a fost urias: 69 de piloți s-au înscris pe grila de start, dornici să testeze noile modificări ale mașinilor după pauza competițională.

În condiții dificile, marcate de ploaie și carosabil alunecos, marele câștigător al competiției a fost Julian Răduță, pilotul reușind să se impună în fața campionului en-titre Jerome France și a experimentatului Emil Ghinea. Aflat la volanul unui Wolf Mistral, Julian Răduță a încheiat etapa cu timpul total de 5:32.038. După ce a parcurs prima urcare în 2:48.463, acesta și-a îmbunătățit performanța în manșa secundă, oprind cronometrul la 2:43.575. Pentru acesta, succesul de la Rânca reprezintă cea de-a doua victorie din carieră în CNVC și confirmarea faptului că va fi unul dintre pretendenții serioși la titlul sezonului.

În spatele său s-au clasat francezul

Jerome France, la bordul unui Nova NP01 și Emil Ghinea, pilotând un Osella PA21 4C Turbo. Cei doi au ocupat aceleași poziții și în clasamentul Categoriei II. De altfel, duelul dintre favoriți s-a anunțat spectaculos încă din antrenamente, atunci când Jerome France și Emil Ghinea au stabilit, pe rând, cei mai buni timpi ai traseului. La finalul competiției, Emil Ghinea a primit și trofeul „King of the Hill”, după ce în sesiunea de antrenamente, disputată pe asfalt uscat, a reușit cea mai rapidă urcare, fiind și noul record al traseului de la Rânca: 2:25,727.

La Categoria I, victoria i-a revenit lui Costel Cășuneanu, care, la volanul unei Skoda R5, a avut o evoluție solidă și s-a distanțat clar de următorii săi. Podiumul a fost completat de Radu Benea, cu Ferrari 488 Challenge EVO și de Călin Făgădar, cu Mitsubishi EVO, aceștia ocupând și primele trei poziții ale Grupei 1.

Campionul național en-titre al categoriei III, Dominic Marcu, și-a confirmat statutul de favorit la această categorie, unde s-a impus fără emoții cu Tesla Model S Plaid. Pe urmă-toarele locuri au încheiat Claudiu Erhan și Bogdan Popescu.

În cadrul Grupei 2, Lucian Răduț a reușit să câștige lupta cu Alin Oprețescu și Florin Voicu, în timp ce revenirea lui Bogdan Duma pe traseele de coastă s-a concretizat cu o victorie în Grupa 3, diferența față de adversari fiind de doar două zecimi de secundă.

Veselinov Iskren și Mihai Denis-Constantin au obținut victoriile în Grupele 4 și 5, iar Daniel Arcan s-a impus în Grupa 6. La categoria rezervată juniorilor, Mihai

Denis-Constantin a terminat pe primul loc, în timp ce întrecerea debutanților a fost câștigată de Marco Leu-Baratto, fiul campionului Mihai Leu.

Prin amploarea și impactul său, etapa CNVC Transalpina Challenge depășește limitele unei simple competiții automobilistice, iar evenimentul transformă zona Rânca-Transalpina într-un important punct de atracție pentru motorsportul românesc. Spectacolul oferit de piloți pe serpentinele dintre Novaci și Rânca atrage atenția iubitorilor de motorsport din întreaga țară și contribuie semnificativ la promovarea zonei. Consider că, pentru comunitatea locală, evenimentul devine, de la an la an, o sursă de vizibilitate, prestigiu și entuziasm.

✍️ Alexandru ANDREOIU

O nouă filă în povestea Erasmus+:

Liceul Teoretic Novaci, gazda unei ample delegații din Franța

În perioada 18-22 mai 2026, comunitatea noastră școlară a îmbrăcat haine de sărbătoare și a avut deosebita plăcere de a găzdui o delegație formată din 34 de elevi și 4 profesori de la Liceul „Lavoisier” din Mayenne, Franța. Această vizită de studiu s-a desfășurat în cadrul unui proiect de mobilitate Erasmus+, reprezentând o oportunitate extraordinară pentru tinerii novăceni de a-și exersa competențele lingvistice în limbile engleză și franceză, de a schimba bune practici și, mai ales, de a lega prietenii de durată.

Prima zi a proiectului a fost dedicată, în totalitate, atât unei mai bune cunoașteri reciproce, cât și descoperirii liceului și orașului nostru. Oaspeții francezi au trecut pragul Liceului Teoretic Novaci, unde au fost întâmpinați cu căldură de către colegii lor români. Ulterior, delegația a fost primită oficial la Primăria Orașului Novaci, moment care a punctat importanța înfrățirii între cele două comunități, dar și impactul major pe care parteneriatele educaționale internaționale îl au asupra întregii zone. Ziua de debut s-a încheiat într-o notă relaxantă, cu un tur ghidat al orașului Novaci, oaspeții declarându-se fascinați de cadrul natural de la poalele muntelui și de ospitalitatea locală.

Activitățile au continuat marți și miercuri, oferind elevilor două zile pline de cultură, istorie și tradiții, în care au explorat comorile Olteniei și au colaborat intens. Marți, tinerii au pornit într-o călătorie de neuit pe urmele istoriei, ale spiritualității și ale geniului brâncușian. Vizita la Peștera Muierilor și la Mănăstirea Polovragi a însemnat o incursiune profundă în trecut, unde frumusețea naturală s-a împletit perfect cu istoria și religia din timpul dictaturii

comuniste. Călătoria a continuat la Târgu Jiu, unde tinerii au descoperit geniul universal al sculptorului Constantin Brâncuși, înțelegând mai bine valorile culturale comune. După-amiaza aceleiași zile a fost marcată de o activitate intensă, elevii realizând interviuri în echipe mixte, punând astfel bazele unei expoziții dedicate valorilor Uniunii Europene. Miercuri, accentul a fost pus pe meșteșugurile tradiționale și pe transformarea sustenabilă a comunităților. În satul Olari din Horezu, elevii au asistat la o demonstrație live a unui meșter olar local, descoperind secretele ceramicii incluse în patrimoniul UNESCO. A urmat o experiență unică în subteranul salinei Ocnele Mari, un spațiu fascinant unde ecurile trecutului s-au întâlnit cu prezentul. Vizita a continuat la Biblioteca Județeană „Antim Ivireanul” din Râmnicu Vâlcea și printr-o sesiune de descoperire a orașului, în timp ce echipele franco-române

au realizat un reportaj foto menit să documenteze transformarea activităților poluante în inițiative sustenabile, un pas important pentru dezvoltarea urbană durabilă.

Ziua de vineri, 22 mai 2026, a marcat finalul acestei călătorii de neuit și a unei experiențe europene intense și pline de semnificație pentru toți elevii și profesorii implicați. Ultima zi a calendarului a fost dedicată celebrării muncii în echipă, creativității și prietenilor legate dincolo de granițe. Activitățile au debutat într-o atmosferă dinamică, elevii testându-și cunoștințele prin jocuri interactive pe platforma Kahoot, axate pe cultura franceză și valorile comune. Ulterior, atelierele de lucru au prins viață prin finalizarea expoziției dedicate valorilor Uniunii Europene, echipele terminând cu succes afișele începute în format hibrid și lăsând în urmă o mărturie vizuală impresionantă, ce va fi găzduită în cadrul celor două unități de învățământ partenere. Momentul cel mai încărcat de

emoție a fost, fără îndoială, ceremonia de încheiere, unde într-un cadru solemn, dar plin de căldură, au fost acordate diplomele de participare. Aceste distincții nu reprezintă doar recunoașterea efortului academic și a implicării în activități, ci și simbolul unei deschideri culturale ce îi va ghida pe tineri în viitor. Zâmbetele, îmbrățișările lungi de final și promisiunile că această colaborare franco-română este abia la început au demonstrat că, dincolo de competențele dobândite, proiectul a unit suflete, demonstrând că acest parteneriat continuă să schimbe perspective și să promoveze valorile europene.

Conducerea Liceului Teoretic Novaci mulțumește

tuturor celor care au făcut posibil acest schimb cultural remarcabil și se declară mândri de elevii săi, deveniți veritabili ambasadori ai comunității.

Vive l'amitié franco-roumaine!

✍️ Prof. Alina-Ramona ȚICU

Eroii unui neam nu se uită. Ei se păstrează în suflet

Novăcenii au celebrat în data de 21 mai 2026, odată cu Înălțarea Domnului, Ziua Eroilor noștri, care, în decursul veacurilor, s-au jertfit pentru apărarea și reîntregirea țării, pentru ca națiunea noastră să se dezvolte în libertate și democrație.

Punte peste veacuri, Ziua Eroilor, sărbătorită la Novaci, a reprezentat un emoționant prilej de a cinsti cu recunoștință memoria eroilor novăceni.

Evenimentele acestei zile au fost organizate de Primăria și Consiliul Local Novaci, prin Casa de Cultură Novaci, în parteneriat cu Liceul Teoretic Novaci, director prof. Țicu Alina-Ramona, Școala Gimnazială Novaci și Școala Gimnazială Pociovaliștea, director prof. Spilcă Cristina și director adjunct prof. Constantinescu Simona, alături de Deaconescu Lavinia, consilier educativ și de părinții preoți parohi Coconețu Ion, Popescu Paul și Persu Aurelian, din parohiile Ungureni, Novăceni și Tomeni.

S-au depus coroane de flori din partea Primăriei Orașului Novaci, reprezentată de domnul primar Dumitru

Leuștean, prezent la ceremoniile de la cele patru monumente, de către Consiliul Local Novaci, reprezentat de consilieri locali, de către Liceul Teoretic Novaci și Școala Gimnazială Novaci, unități școlare reprezentate de doamnele directoare. Școlile gimnaziale din Novaci și Pociovaliștea au susținut frumoase programe artistice la monumentele de pe Str. Eroilor, de la Pociovaliștea și din Ungureni. Copiii, îmbrăcați în haine de

sărbătoare, au ascultat cu atenție alocuțiunile vorbitorilor, au cântat, au dansat și au spus poezii, dar au ciocnit și ouă roșii.

La monumentele din Pociovaliștea și Ungureni au fost prezenți cu parastase urmași ai eroilor morți în Primul și Al Doilea Război Mondial. Este remarcabilă puterea de a păstra vie memoria apropiaților morți în cele două războaie mondiale, cu zeci de ani în urmă. Elevii școlilor din apropiere, sătenii, alături de reprezentanții autorităților locale, de cadre didactice și de preoții satului, au asistat la adevărate lecții de istorie, care vor rămâne nemuritoare în memoria celor prezenți.

Ziua Eroilor din acest an a adus, în prim-plan, preocuparea cadrelor didactice din învățământul primar de la toate școlile din Novaci de a completa cunoștințele de istorie locală oferite

elevilor, efectiv inexistente, în manualele școlare... Este demnă de laudă inițiativa învățătorilor novăceni din acest an de a prelua aproape în totalitate pregătirea programelor artistice dedicate sărbătoririi Zilei Eroilor, cunoscut fiind faptul că bunele practici se dobândesc din copilărie.

Discursurile comemorative au aparținut dnei prof. Țicu Alina-Ramona, director al Liceului Teoretic Novaci, iar coordonarea artistică și organizarea la nivel de oraș i-au aparținut dnei prof. Basarabă Elena.

Eroii novăceni sărbătoriți de Ziua Eroilor au dat totul pentru ca noi să trăim liberi astăzi.

Purtăm în suflet trecutul lor pentru a construi un viitor mai bun. Neuitarea este datoria noastră de onoare!

✍️ **Prof. Simona CONSTANTINESCU**

Exelență, emoție și legături internaționale la ediția a II-a a Concursului de Matematică Memorialul „Dumitru Melencu, Ion Chiriac, Stelian Pociump”

Orașul Novaci a devenit, pentru o zi, capitala matematicii gorjene. Liceul Teoretic Novaci a găzduit sâmbătă, 16 mai 2026, cea de-a doua ediție a Concursului Județean de Matematică „Memorialul Dumitru Melencu – Ion Chiriac – Stelian Pociump”. Evenimentul, transformat deja într-o tradiție de suflet a comunității de la poalele Parângului, a reunit peste 100 de elevi pasionați de științele exacte din întregul județ, dornici să-și măsoare forțele într-o competiție a excelenței.

Dincolo de caracterul său riguros, concursul reprezintă un pios omagiu adus memoriei celor trei profesori emblematici ai liceului novăcean: Dumitru Melencu, Ion Chiriac și Stelian Pociump. Acești mentori de excepție au șlefuit, de-a lungul deceniilor, mințile și caracterele multor generații de elevi, lăsând o moștenire spirituală și pedagogică inestimabilă

pentru întregul învățământ gorjean.

Ediția din acest an a depășit granițele convenționale ale unei competiții școlare, oferind participanților momente de o intensă încărcătură emoțională. Punctul culminant al manifestării a fost reprezentat de intervențiile online ale unor foști absolvenți ai liceului din Novaci, deveniți astăzi cercetători de renume mondial.

Elevii și profesorii prezenți au trăit o experiență memorabilă prin dialogul purtat în direct cu domnul Cristian D. Popescu, profesor doctor docent în cadrul

Catedrei de Teoria Numerelor la University of California, San Diego, Simons Fellow la Princeton University și la prestigiosul Institute for Advanced Study din SUA. Deși în America era ora 2:00 a nopții, renumitul matematician – declarat în anul 2025 Cetățean de Onoare al orașului Novaci și „Gorjeanul Anului 2024” – a intrat în direct

chiar din biroul în care a activat legendarul Albert Einstein, la Princeton. Acesta le-a vorbit tinerilor despre frumusețea matematicii și a propus o problemă specială pentru concurs. Alături de el, un alt nume mare al cercetării academice, profesorul doctor Nicolae Țarfullea, de la Purdue University Northwest, a transmis un mesaj de

susținere pentru tinerii competitori, dovedind că rădăcinile novăcene rămân puternice oriunde în lume.

Succesul de proporții al acestei ediții, la care s-au înscris 105 elevi din toate liceele din Gorj, a fost posibil grație unui efort colectiv exemplar. Organizarea fără cusur a fost coordonată de conducerea Liceului Teoretic Novaci, în parteneriat cu Inspectoratul Școlar Județean Gorj, reprezentat la eveniment chiar de Inspectorul școlar general al instituției, domnul profesor Marian Staicu, și cu Primăria Orașului Novaci, și Consiliul Local Novaci, care sprijină necondiționat actul educațional local.

Un rol esențial în recompensarea efortului elevilor l-au avut partenerii logistici și financiari. Mulțumiri profunde se îndreaptă către Asociația Absolvenților Liceului Novaci și Sindicatul Liber din Învățământ Novaci, care s-au implicat total pentru ca logistica evenimentului să fie ireproșabilă. De asemenea, datorită generozității sponsorilor și a autorităților locale, cei mai buni elevi au fost recompensați cu premii substanțiale, menite să le stimuleze dorința de performanță. Un merit deosebit revine corpului profesoral: peste 30 de cadre didactice din județ și întregul colectiv al Liceului Teoretic Novaci au asigurat evaluarea corectă și desfășurarea fluidă a probei.

Cei mai importanți actori ai acestui eveniment au fost, fără îndoială, elevii participanți. Curajul lor de a se confrunta cu probleme de înaltă dificultate reflectă o putere dornică de auto-depășire. Concursul de la Novaci a demonstrat încă o dată că, în școlile din Gorj, există potențial strălucit și că, atunci când pasiunea întâlnește sprijinul comunității, distanța de la băncile unui liceu de provincie până la marile universități ale lumii devine doar o chestiune de timp.

Felicitări tuturor premianților, participanților, profesorilor îndrumători și întregii comunități din Novaci pentru organizarea unei sărbători a spiritului care face cinste județului nostru!

✍️ **Prof. Alina-Ramona ȚICU**

Festivalul Folcloric Păstoresc „Urcatul Oilor la Munte” – Novaci, 2026

Anul acesta orașul Novaci a fost gazda celei de-a LIX-a ediții a Festivalului Folcloric Păstoresc „Urcatul Oilor la Munte”, sărbătoare de suflet pentru comunitate și pentru iubitorii de tradiții. Evenimentul, devenit emblematic pentru zona submontană a Gorjului, a adunat și anul acesta sute de participanți și vizitatori veniți să celebreze începutul transhumanței și valorile pastorale ale regiunii, în ciuda faptului că vremea a fost capricioasă zile în șir.

În seara zilei de 16 mai 2026 și pe parcursul zilei de duminică, 17 mai 2026, novăcenii au readus în fața publicului iubitor de tradiții excepționala frumusețe a folclorului românesc.

Această ediție a festivalului a fost organizată de Primăria Orașului Novaci, prin Casa de Cultură Novaci, cu sprijinul și implicarea Consiliului Județean Gorj și al instituțiilor județene: Ansamblul Artistic Profesionist „Doina Gorjului”, Școala Populară de Artă „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu și CJCPCT Gorj. Colaboratori de nădejde au fost Școala Gimnazială Novaci, Liceul Teoretic Novaci și cei 40 de voluntari novăceni, excepționali și foarte serioși, care au muncit din greu. Ei sunt oamenii „frumoși” ai comunității, care stau în spatele realizării lucrurilor vizibile.

Sâmbătă, 16 mai 2026, începând cu ora 18:00, scena din Pădurea Hirișești a fost gazda spectacolului folcloric „DOR DE MUNTE”, partea I, în cadrul căruia au evoluat tinerii noștri novăceni cu dorințe de afirmare în muzica populară, membri ai Grupului vocal „Nedeia” - Novaci și instrumentiști, membri ai Grupului de suflători „Ion Lianu” - Novaci, ambele formații fiind secții externe ale Școlii Populare de Artă „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, îndrumați de profesorii Elena Balan, Ion Lianu și Vlad Novăceanu. Pădurea Hirișești a vibrat de vocile unor tineri artiști valoroși ai folclorului românesc: Roxana Goia, Florin Cheva - însoțiți de Formația PRO DATINA din TIMIȘOARA și Larisa Cârlușea, o voce de aur a folclorului gorjenesc.

În seara de sâmbătă, emoționant a fost momentul artistic comemorativ intitulat „DUMITRU ZAMFIRA- MAESTRU AL FLUIERULUI”, moment dedicat marelui interpret la fluier Dumitru Zamfira, plecat în oastea îngerilor, fiu al satului Hirișești, născut la Novaci, în data de 18 mai 1940.

În memoria marelui artist, au evoluat în fața publicului peste 20 de tineri și tinere, interpreți la fluier și la alte instrumente de suflat, făcându-se remarcăți pentru interpretarea artistică Călin Cotocea din Novaci și Rebeca Negoii din Petrila, județul

Hunedoara. În deschiderea momentului menționat, a fost evocat marele instrumentist novăcean, Dumitru Zamfira, ca un personaj model pentru tinerii doritori să îi calce pe urme.

Ziua de 17 mai, cea mai importantă zi din festival, a debutat cu salonul expozițional și atelierul demonstrativ „Cu acul și ața”, organizat în parcul Primăriei Orașului Novaci de către secția externă Novaci, Cercul de „Cusături populare” al Școlii Populare de Artă „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, coordonat de doamna profesoară Viorica Bordea.

Festivitatea de deschidere a evenimentului s-a desfășurat sub semnul unei ploii mărunte care a creat o atmosferă cu un farmec aparte. La Novaci, au fost prezenți numeroși reprezentanți de seamă ai vieții politice și economice, atât din județ, cât și din țară, alături de reprezentanți ai unor instituții de cultură, primari etc. Printre distinși invitați s-au remarcat și novăcenii noștri, nepușiți de la această importantă sărbătoare a comunității, respectiv Radu Miruță, viceprim-ministru și ministru al Apărării Naționale în Guvernul României și Claudiu Manta, deputat în Parlamentul României, precum și alte personalități marcante, primari și oaspeți din mai multe localități și zone ale României.

Cu această ocazie, domnul primar al orașului Novaci, Dumitru Leuștean, a premiat din partea Primăriei și Consiliului Local Novaci 10 familii de novăceni cu ocazia împlinirii a 50 de ani de căsătorie. În ciuda vremii capricioase, la Novaci tradiția a mers mai departe, exact ca pe acele vremuri când turmele urcau spre munte pe vreme rea sau bună. Mulțimea oaspeților și a invitaților, veniți din toate colțurile țării, a dat farmec obiceiurilor locale legate de urcarea oilor la munte. Tinerii artiști amatori de la Ansamblul Folcloric „Nedeia”, coordonați de echipa Petre Popescu și Elena Basarabă, anul acesta au pus în scenă obiceiul „Prânzul ciobanilor în ziua urcării turmei la munte”, cu dorința de a promova gastronomia locală tradițională, specifică zonei Novaci-Rânca.

Parada portului popular și momentele artistice prezentate de formațiile prezente la festival au demonstrat, încă o dată, că tradițiile românești unesc generații și comunități.

La parada portului popular, copiii novăcenilor, mulțumită dascălilor de excepție care le călăuzesc pașii, au făcut spectacol, îmbrăcați în frumoasele noastre costume populare, pe ritmuri ciobănești.

Grupul de suflători „Ion Lianu” din Novaci și Grupul vocal „Nedeia” - Novaci coordonat de dna prof. Elena Balan, Școala

de dans „Nedeia”, coordonată de voluntari și ansamblul mare cu același nume au demonstrat preocupările unei comunități pentru păstrarea folclorului autentic și a tradițiilor localei.

Formațiile artistice prezente la festival din Jina (jud. Sibiu), Marghita (jud. Bihor), Aninoasa (jud. Dâmbovița), Miercurea Sibiului (jud. Sibiu), Tg. Jiu (jud. Gorj), Râșinari (jud. Sibiu), Cerbăl (jud. Hunedoara), Caransebeș (jud. Caraș-Severin), Albești (jud. Argeș), Aninoasa (jud. Dâmbovița), Petrila (jud. Hunedoara), Băbeni (jud. Vâlcea), Turceni (jud. Gorj), Vaideeni (jud. Vâlcea), Polovragi (jud. Gorj), Baia de Fier (jud. Gorj) și Novaci, soliștii Robert Târnavăanu, Larisa Cârlușea, Roxana Goia, Ansamblul Artistic Profesionist „Doina Gorjului, prin repertoriul lor, cu toată supărarea din cauza vremii nefavorabile, au transformat festivalul într-o adevărată sărbătoare a sufletului românesc, unde cântecul, dansul popular și portul românesc au strălucit spre bucuria celor care i-au privit și i-au aplaudat de sub umbrele deschise. Deliciul momentului l-au oferit cei doi frați, de trei și șapte ani, din Miercurea Sibiului, Eric și Eduard Radu, prin talentul și ritmul lor excepțional, interpretând, fără emoții, frumoasele dansuri din Mărginime.

După ora 13:30, spectacolul formațiilor a urmat pe scena din Pădurea Hirișești, până pe înserat, printre picăturile de ploaie, cu voie bună și mult elan.

Ediția a LIX-a a Festivalului Folcloric Păstoresc „Urcatul Oilor la Munte” a demonstrat tenacitatea novăcenilor în ceea ce privește păstrarea tradițiilor legate de istoria și de viața localnicilor de pe aceste meleaguri, din cele mai vechi timpuri.

Vremurile s-au schimbat cum s-au modificat și obiceiurile oamenilor. Viața crescătorilor de animale cunoaște mari transformări determinate de schimbările economice, politice și sociale. În meseria lor seculară, crescătorii de animale, atâția câți mai sunt, se adaptează, își reinventează preocupările, puse sub lupa modernismului, dar, dincolo de toate aceste schimbări - transformarea vieții lor, scurtarea traseelor transhumanței, folosirea mijloacelor moderne de comunicare și transport etc. - se pot observa cu ușurință elemente străvechi, acele obiceiuri păstorești pe care alte popoare le-au pierdut cu mult timp în urmă. Viața la stână este unică și străveche.

Rolul perpetuării unui asemenea obicei este, mai presus de orice, acela de a ne proteja „rădăcinile”, bine înfipte în pământul dur de la poalele Parângului.

Prof. Elena BASARABĂ

COMOARA GUSTURILOR TRADIȚIONALE

La Novaci, tradițiile au prins viață prin oameni dedicați și iubitori ai valorilor autentice românești.

În cadrul programului „Zilele culturii novăcene”, în data de 14 mai 2026, la Novaci, s-a organizat una dintre cele mai interesante activități, cu implicarea membrilor comunității, pentru formarea tinerei generații: ATELIERUL DE GĂTIT TRADIȚIONAL.

Curtea noului Centru Orașenesc de Creație, Arte și Tradiții Novaci a devenit locul în care gustul copilăriei, rețetele moștenite din bătrâni și pasiunea pentru bucătăria tradițională s-au împletit într-un eveniment deosebit, încărcat de emoție și autenticitate.

Inițiativa și organizarea acestui eveniment i-au aparținut doamnei profesoare Elena Basarabă, care a reușit să mobilizeze gospodinele din sat, cunoscute în comunitate sub denumirea de „bucătăresele satului”,

dumnealor fiind persoanele care, de obicei, pregătesc masa la evenimente locale precum: petreceri, nunți, botezuri, pomeni etc. Printre minunatele doamne, comori ale comunității noastre, prezente la eveniment, le enumerăm: Ghiorghiuoia Elena, Poradici Elena, Lioara Catrinoiu, Trușcă Cristina, Spafiu Ana și Marioara Băbu, Tezaur Uman Viu în domeniul gastronomiei tradiționale. Băcița Marioara s-a ridicat la înălțimea acestui moment, contribuind din plin la reușita evenimentului prin materiale de lucru puse la dispoziție, prin experiența și priceperea sa, dar mai ales prin dăruirea cu care, alături de întreaga echipă de la Stâna Ștefanu, a adus în fața participanților autenticitatea tradițiilor gastronomice ciobănești.

„Atelierul de gătit tradițional” a reunit zeci de tineri, copii și iubitori ai tradițiilor locale, dornici să descopere tainele și farmecul

preparatelor specifice zonei de sub munte. Sub îndrumarea atentă a doamnelor profesoare: Spilcă Cristina, Constantinescu Simona, Popa Delia, Deaconescu Lavinia, Firu Iuliana și Oaie Elena, participanții au învățat să pregătească diverse mâncăruri ciobănești. Într-o atmosferă caldă, plină de voie bună și respect pentru tradiție, doamnelor au lucrat împreună cu elevii, dovedind preocupare și pentru dezvoltarea personală a elevilor prin activități educative desfășurate în afara programului școlar.

Toți participanții au avut ocazia să învețe cum se pregătesc adevăratele bunătăți tradiționale novăcene: balmoșul, bulzul, smântâna, laptele covăsit, mămăliguța

ciobănească sau tăieteei de casă, toate realizate după rețete păstrate cu grijă de comunitate. La final, fiecare a avut posibilitatea să mănânce din produsele preparate. Cei mici s-au bucurat cel mai mult de pregătirea bulzului, pe care l-au modelat, așteptând cu nerăbdare lângă foc până când s-a rumenit și s-a copt.

Oaspeților curioși, veniți din alte localități, le-a atras atenția smântâna ciobănească, fiartă în tigaie. Pregătirea sarmalelor de către o tânără a fost adesea privită, în tradiția românească, asemenea unui gest prin care viitoarea soacră îi descoperea priceperea, răbdarea și dragul de familie. Acest lucru a fost relatat de una dintre „sefele” de atelier cu care au lucrat, în echipă, fete de la liceu, care au acceptat această provocare.

În general, doamnelor au manifestat un interes deosebit pentru prepararea tăieteei de casă. De asemenea, foarte implicați și interesați de tot ce s-a întâmplat la fiecare masă de lucru au fost și câțiva băieți de liceu, care își doresc să devină mari bucătari pe vase de croazieră și să promoveze, în lume, bucătăria românească.

Evenimentul a demonstrat, încă o dată, că tradițiile pot fi păstrate și transmise atunci când există oameni dedicați, care înțeleg cât de important este să păstrăm gusturile autentice. Atmosfera a fost una caldă, iar interesul mare al tinerilor pentru acest atelier oferă speranța că valorile locale vor dăinui.

Prof. Delia POPA

ISTORIE LOCALĂ

Satele noastre, de la primele datări la ocupația austriacă a Olteniei (1718-1739)

Pentru această perioadă, în acest articol, o să iau în cercetare doar satele Novaci, Hirișești, Poborăști și Bălești.

Chiar dacă informațiile indirecte despre vechimea acestor sate ne duc în negura timpurilor, informații scrise (date) apar odată cu începutul procesului formării Țării Românești.

Printre primele documente medievale, provenite din Cancelaria maghiară, enumăr Diploma Ioaniților (1247), când regele Ungariei, Bela al IV-lea, pentru a apăra granițele regatului maghiar, de după marea invazie tătară din anul 1241, dăruiește cavalerilor Sfântului Ioan din Ierusalim: „toată Țara Severinului împreună cu cnezatele lui Ioan și a lui Farkaș, până la râul Olt, precum și țara numită Lytira (a Lotrului)”, exceptând din această donație „țara voievodului valah Lyrtioy, pe care o lasă valahilor precum o avusese și până acuma”. Fără prea multe comentarii, consemnez că în aceste cnezate se găsește și locația Varmeghe, din plaiul de livezi al Novăcenilor.

După Sinodul de la Buda, de la anul 1280, când se interzice preoților ortodocși din Transilvania de a mai sluji sau a mai zidi biserici, sate întregi trec munții și se stabilesc la sud de Carpați. Putem spune că parte din frații noștri de peste munți vin și se stabilesc în deja satele noastre existente. Chiar dacă data tradițională a întemeierii Țării Românești este 1 august 1290, Oltenia încă este sub Banatul Severinului al ungarilor până la anul 1324, când Basarab I acceptă suzeranitatea ungarilor, în schimb fiind recunoscut și stăpân al Banatului de Severin, al Olteniei, ca mai apoi alipindu-l la Țara Românească.

Între 9 și 12 noiembrie 1330 are loc Bătălia de la Posada, dintre regele Ungariei Carol Robert de Anjou și Basarab I, când regele Ungariei vine să pedepsească pe domnitorul român pentru nesupunere. Nici până astăzi nu se știe cu precizie unde este această Posada (treacătoare îngustă în munți). Nicolae Iorga considera că bătălia a fost purtată: „în cazanul de la Posada, pe drumul Câmpulungului”. În anul 1899, P. Dragalina stabilea că bătălia a avut loc: „în cheile Crainei, în strâmtorile dintre Orșova și Mehadia”. În zilele noastre, această dată este sărbătorită pe Valea Oltului, Pasul Titești-Racovița, în urma unei ipoteze din anul 1937, a istoricului Gheorghe Popa Lisseanu. Cum în sprijinul lui Basarab I au venit și tătarii (după afirmațiile unora), dar și sibienii care se răsculară împotriva regelui maghiar (conform Chronicei Antigua, cea mai veche cronică săsească), această bătălie nu putea avea loc în strâmtorile Orșovei. La 26 noiembrie 1332, Carol Robert oferind o danie comitelui Pavel și fratelui său Laurențiu, participanți la această bătălie, menționează că lupta s-a purtat: „când am ajuns în niște ținuturi de margine ale regatului nostru, ce erau

ținute pe nedrept în Țara Românească de către Basarab schismaticul fiul lui Thocomerius, spre marea noastră nesocotire și sfintei coroane”. Conform acestei diplome, bătălia nu a putut avea loc la Posada de pe „drumul Câmpulungului”, această zonă fiind în Muntenia, Banatul Severinului stăpânind Oltenia, marginea de est a regatului putând fi maxim linia râului Olt. Într-o diplomă din 13 decembrie 1335, același rege maghiar către Nicolae Radoslav, scria: „cu ajutorul lui Dumnezeu, se potoli ardoarea dușmanilor și se putu sparge latura dreaptă a zidului de dușmani și luându-o la picior prin spărtura făcută din bătălia venită fără veste... aflăm prilejul mântuirii și o luarăm spre casă”. Unii cercetători iau în considerare și existența unei ape, trecută de oastea maghiară, când scapă din această strâmtoare. Cum locul Posadei, luat în considerare de N. Iorga și P. Dragalina nu prea este în concordanță cu cele arătate mai sus, îmi permit a presupune că acest loc poate fi, posibil, Posada de sub Varmeghe, aflată la limita regatului, spărgând latura dreaptă și trecând apa Gilortului, mergând spre nord (pe culoarul IV roman, actuala Transalpina) spre Transilvania.

Revenind strict la prima atestare documentară a Novaciului, Poborăștilor și Băleștilor din 9 martie 1502, aflăm că Radul voievod întărește „preacinstiului vlastelin al domniei mele jupân Radul și fratele său jupân Petru și cu fiii lor”, satele: Polovragi toți și Racovița toată și cu munții lor, Bania (Baia) toată cu munții ei, Mogoșanii toți cu muntele Părăginosul, Ștefăneștii toți și Vălarii cu muntele Ștefanul, Curtea lui Vâlcan și Budoii și înfrățirea din satul Ungurelul, jumătate, partea lui Neag Berindeiu și Roșia toată și Rădoii toți cumpărați de la Radul și Mircea, „și la Nov... (loc rupt) oricât este partea Sorei și din Poborăști a patra parte și din Turburea a șasea parte, pentru că sunt ocine, dedine ale Sorei. După aceea a venit Sora în fața părintelui domniei mele Vladul deși-a dat părțile ei mai sus scrise jupânului Radu și jupânului Petru. Și iarăși să le fie Băleștii partea lui Tăbârța, pentru că a dat-o Tăbârța în fața părintelui domniei mele jupânului Radu și lui Petru. Și iarăși să le fie în Bălești partea lui Ciuchină, pentru că au dobândit-o de la părintele domniei mele Vlad Voievod, pentru dreaptă slujbă, după aceea și de la Domnia mea”. Și iarăși jumătate din Bârsești și jumătate din Băbeni, pentru că i-au așezat nepoții lor Danciul și Radul. Și iarăși jumătate din Brisești și Neagoești, pentru că i-au așezat Neagoe.

La 18 ianuarie 1480, Basarab voievod cel Tânăr întărește stăpânirea jupânilor Ticuci și fraților lui (Băronii) Bran, Radu și Pătru asupra satelor: Banea (Baia), Gilort, Polovragi, Spineni, Budoni, Părăiani, Scurta, Strâmbați, Cănești, Brăiști și Curtea lui Vâlcan,

cumpărate de la domnie pentru 80 de florini și Brăști, partea lui Manciu și Băești și Turcinești de la Ablanița date de domnitor ca zestre lui Ticuci și Dobrei.

La 24 aprilie 1484, Vlad Călugărul voievod întărește stăpânirea jupânului Bran și fraților lui Radu și Pătru asupra satelor: Banea (Baia), Târgul Gilort, Mogoșani, Polovragi, Ștefănești, Bodeni și Spineni, scutindu-i de vinăriciul domnesc, în schimbul a doi cai buni turcești.

La 6 mai 1492, Vlad Călugărul voievod „întărește Vlastelinilor săi Bran, Radu spătar și Pătru statornic părți de ocină la Bălești, ca să le fie în Bălești partea lui Tolan, pentru că a dobândit-o Dan Oteșanul încă din zilele lui Vladislav voievod, de la Cosovo. După aceea, au mărturisit înaintea domniei mele 12 boieri, că a dobândit-o Dan Oteșanul de la Vladislav voievod, iar alții să nu aibă amestec. Iar apoi s-au ridicat jupân Bran cu frații săi și au cumpărat-o de la Dan Oteșanul, pe 40 de oi cu miei. Și iarăși să le fie la Bălești partea lui Dobre pentru că le-a închinat-o Dobre, în zilele lui Basarab voievod și domniei mele i-au dat un cal”.

În Revista „Arhivele Olteniei”, Anul II, Nr. 7/1923, Fila 173, se analizează următoarele: „În hrissovul din 1480 Ianuarie 8 cât și în cel din 1484 Aprilie 24, se întărește lui Bran și fraților săi Radu și Pătru, în primul satul Gilort și în cel de-al doilea Târgu Gilort. Nu știm unde se află satul Gilort și mai apoi Târgu Gilort. Nu putea să fie însă decât o localitate de pe râul cu același nume, localitate situată cam pe unde se află astăzi satul Novaci, în larga depresiune sud-carpatică străbătută de Gilort”.

Vlastelinii (mari proprietari), băronii (de sus, oameni liberi) numiți de domnii Țării Românești, acești frați jupâni: Ticuci, Bran, Radu și Pătru sunt înrudiți cu familiile voievozilor Basarab. Astfel, în zăpăsul din 18 ianuarie 1480 voievodul Basarab cel Tânăr dă zestre lui Ticuci și Dobrei, întărind parcă gradul de rudenie dintre aceștia. Basarab I este fiul lui Thocomerius, nume latinizat din slavonul Tihomir sau din cumantul Thoctomer; acest Thocomerius fiind asociat cu Negru Vodă voievod. Tatăl lui Thocomerius (Negru Vodă) se presupune a fi însuși Bărbat cneazul, fratele lui Litovoi. Basarab voievod cel Tânăr, descendent din Basarab I este căsătorit cu Ana Bengescu, după anumite păreri, iar după altele, jupân Stanciu (Bengescu) este căsătorit cu Ana, sora lui Basarab Vodă Țepeluș cel Tânăr. Cert este că între cele două familii este un grad de rudenie. Ticuci, cuprins numai în primul zăpăsil îl găsim proprietar în Baia de Fier sub numele Tecuci, atât el cât și urmașii lui. Pe Bran îl găsim proprietar în Polovragi. Ceilalți doi frați Radu și Pătru și urmașii lor vor stăpâni părți din Novaci, Bălești și Poborăști. În zăpăsil

din 6 mai 1492 este prima atestare documentară a satului Bălești, sat enumerat și în zăpăsilul din 9 martie 1502.

La 4 iunie 1506, Radu cel Mare voievod întărește jupânului Frâncu și fiilor săi jumătate din satul Bălești și din muntele Florile Albe, partea lui Frâncea, de cumpăratură. La 3 noiembrie 1616, Neagoe Basarab voievod întărește lui Stanciu logofăt și fratelui său Frâncu mai multe ocine, printre care Voinigeștii, Drăgoieștii și Poiana de la Gilort. Analizând zăpăsilul din 15 iunie 1505, 12 aprilie 1506, 8 septembrie 1510 și 3 noiembrie 1516, aflăm că Stanciu logofăt (Bengescu) este frate cu (popa) Frâncu și cu Tudor (gramatic, diac); deci neamul Bengescu face parte din stăpânii satului Bălești.

La trasarea hotarului dintre Țara Românească și Țara Ungurească din 9 iunie 1520, partea românească este reprezentată și de Stanciu postelnicul (Stanciu Benga ?) și Neagoe spătarul cu fratele său Radu din Crasna (cei doi înfrății pe moșia Ungurelu, din zăpăsilul din anul 1502), dar și de Socol logofăt din Baia, alt urmaș al celor 4 frați, enumerați mai sus, dar și de Bran postelnic din Polovragi.

La 4 iulie 1521, jumătate din Bălești este reconfirmată veche moștenire a lui Mircea cu frații săi Dan, Stan și Șerban, învecinându-se la nord cu Socol și la est, de la râu încoace cu Șerban.

Într-un zăpăsil din 3 mai 1549, Ioan Mircea voievod întărește boierilor: „anume lui Drăghițibă și lui Toader și lui Stan și lui Lupu și lui Stanciu și fiilor lor, câți Dumnezeu le-a dăruit ca să le fie moștenire acest pământ numit al Hirișeștilor tot și pe semnele vechi și drepte: la copacul roșu, la Cemna și apoi spre răsărit, pe Pociovaliște, la piatră, drept la biserica veche și iarăși de acolo drept la Gilort și iar la semn, la copac și de acolo și hotarul Poborăștilor tot. Și iar am dat domnia mea ca să le fie și Poborăștii toți și cu toți munții de la gura Steziei pe vechile semne, pentru că a cumpărat Drăghițibă și Toader acest hotar pe 30 vaci și boi cornorați și roși de la Socol, din Baia de Fier și de la Neag, cneazul Poborăsc și șapte sălașe de țigani cu 7000 aspri gata. Și iar a cumpărat Drăghițibă cu toți un munte, Buvță jumătate cu 3000 de aspri și 32 de cai buni de la Stanciu, boierul din Gruiu. Și iar a dat domnia mea ca să stăpânească și alți munți ai lor care se numesc Teiteg și altul Groapa și altul Poiana Muierii și Ciobanul și Selanele și Capra, pentru că am văzut domnia mea și carte de la mâna tatălui domniei mele și altă carte de la mâna lui Negru voievod cel Bătrân...”. Acest zăpăsil indică prima atestare a Hirișeștilor, nu numai cea a datării acestuia, ci în conținutul lui se spune despre o carte de la mâna lui Negru voievod cel Bătrân (1290-1300).

Petrișor CIOCAN *zis Șorel*

ISTORIE LOCALĂ

Satele noastre, de la primele datări...

☞ Celor 5 boieri: Drăghitibă, Toader, Stan, Lupul și Stanciu li se întărește moștenirea Hirișeștilor, dar și cumpărătura lui Drăghitibă și Toader a hotarului Poborăști tot și cu munții de la gura Steziei (Lotrului) și cu 7 sălașe de țigani, de la Socol din Baia de Fier și de la Neag, cnezul Poborâsc. Și au mai cumpărat, cu toții, ceilalți munți enumerați în zapis.

La 4 aprilie 1573, Alexandru voievod întărește jupânului Drăghici ban și jupânului Udriște postelnic, cu fiii lor să le fie ocină în Bălești, partea lui Cernat, cumpărată de tații lor Drăghici spătar și Udriște vistier, în zilele de foamete ale răposatului Radul voievod. Și au mai cumpărat ocină în Bălești, partea lui Danciu și a fratelui său Moș și partea lui Deagu și a fraților săi.

La 18 noiembrie 1587, Mihnea voievod dă poruncă lui jupân Calotă mare sluger și Gheorghe logofăt (frații marelui ban Dobromir) să le fie lor ocinele oamenilor care au jefuit la munte pe cinstitul jupân Dobromir, fost mare ban pe timpul lui Petru voievod (1559-1568). „Satele amintite sunt: Polovragi și Cernădia și Săcelu și Crasna și Bălești și Baia și Pociovaliștea și Hirișești și Novaci și Cărbunești și Ciocadea... Pentru că cinstitul dregător al domniei mele, jupân Dobromir fost mare ban a vrut să treacă peste munți în Țara Ungurească, iar acei mai sus ziși oameni din acele mai sus scrise sate, ei au jefuit pe jupân Dobromir, fost mare ban, de i-au luat haine bune și scule de aur și de argint și mărgăritare și aspri, preț de 7 poveri, dar sculele lui și ale jupâniței lui, Vilae... iar jupân Dobromir fost mare ban s-a jefuit lui Petru voievod că i-au jefuit pe munte acei oameni mai sus ziși. Astfel la aceasta, Petru voievod, el a cercetat și a judecat și a socotit cât jaf i-au făcut lui jupân Dobromir fost mare ban, ci iarăși a făcut prețul pentru 7 poveri cum s-a zis mai sus. Dar, s-a mâniat Petru voievod, și a stat să-i piardă pe acei de sus ziși oameni și le-a așezat, ca să plătească toate averile lui jupân Dobromir fost mare ban și jupâniței lui, Vilae, ei au venit înaintea lui Petru voievod, de și-au închinat toate ocinele lor lui Dobromir ban și jupâniței lui, Vilae, ei au venit înaintea lui Petru voievod, de și-au închinat toate ocinele lor lui Dobromir ban și jupâniței lui, Vilae, ei au venit înaintea lui Petru voievod, de și-au închinat toate ocinele lor lui Dobromir ban și jupâniței lui, Vilae, de a lor bună voie.

Iar după aceea, din vremea care a dat Domnul Dumnezeu de a venit domnia mea iar în țara domniei mele, iar acei mai sus ziși oameni iarăși au venit și înaintea domniei mele. Și astfel părau domniei mele, ca să-și întoarcă ocinele. Iar cinstitul dregător al domniei mele Calotă mare sluger și Gheorghe logofăt, ci astfel au spus înaintea domniei mele ca acei mai sus ziși oameni din acele sate mai sus scrise au jefuit pe cinstitul dregător al domniei mele jupân Dobromir fost mare ban și câte haine și scule și mărgăritare și aur și argint și aspri i-au luat. ...ci domnia mea am făcut prețul iarăși 7 poveri. Astfel aceasta, domnia mea am vrut și am stat să-i pun în țepă înaintea porților caselor lor sau să plătească

această avere. Iar ei nicidecum n-au putut să plătească această avere mai sus zisă, ei au venit toți înaintea domniei mele de și-au închinat ocinele lor jupânului Calotă mare sluger și lui Gheorghe logofăt, dinaintea domniei mele și dinaintea tuturor dregătorilor domniei mele de a lor bună voie, ca să fie ei vecini în veci, precum își închinaseră ocinele lor și dinaintea lui Petru voievod, așa și înaintea domniei mele”.

Deci în timpul domniei lui Petru voievod (1559-1568) satele Novaci, Hirișești și Bălești, alături de alte sate, intră în rumânie lui Dobromir mare ban, pentru jefuirea acestuia și a soției sale, Vilaea. După moartea banului Dobromir, ucis de Petru Cercel (1583-1585), dar și după moartea fiului său Mihail, moșiile lui trec asupra fraților lui, Calotă și Gheorghe, deci și satele noastre Novaci, Hirișești și Bălești rămân tot în rumânie, la acest an 1587.

Nu știm cu exactitate data ieșirii din rumânie a acestor sate, exclus fiind în timpul domniei lui Mihai Viteazul care leagă de glie țărani din Țara Românească (1595 noiembrie-decembrie), dar începând cu prima domnie a lui Alexandru Iliși voievod (1616-1618) și mai ales cu cea de-a doua domnie (1627-1629) găsim documente emise de cancelaria domnească privind întărirea de către domn a unor proprietăți în satele, foste în rumânie.

Astfel, la 25 mai 1628 Alexandru Iliși voievod întărește lui Neagoe și fraților lui Mălin și Drag, fiii lui Mosora și nepoții lui Drag Țibă (Drăghitibă, din zapisul din 3 mai 1549), „ca să le fie seliștea Poborăștilor de peste tot hotarul, din câmp și din pădure și din apă și din vatra satului din cap până în cap și de peste tot hotarul și cu vadurile de moară și cu plaiuri, pentru că a cumpărat Drag Țibă, bunicul lui Neagoe și a lui Mălin și a lui Drag, de la Tâmpa și de la Pilat din Poborăști și de la Pătru al Martei din Baia, pentru 10.000 bani gata. Și încă a dat Drag Țibă, bunicul lui Neagoe, atunci, pentru ocina din Poborăști 44 vaci pentru o deșugubină (moarte de om) ce a căzut pe ocina Poborăștilor încă din zilele lui Mircea voievod. ”Și iar a mai cumpărat Mosora în satul Lecurici, jumătate de sat și în satul Bircii, jumătate din funie. ”Și iar a cumpărat Drag Țibă, tatăl lui Neagoe, ocină însă în Curmătura Băleștilor, de la Teșan din Bălești, pentru 700 bani gata. ”Și iar a cumpărat Neagoe în hotarul Ciocăzii, din Runcuri, în satul Bogoroi, în Poiana Seciului, în Hălângă și la Frasini și în Poiana Velei, iar alt loc în Ograda la Bălești. ”Și iar a cumpărat un loc în sat la Bălești de la Crăciun Boldescu, pentru 100 bani gata. Și iar a cumpărat Neagoe un loc în seliștea Poborăștilor de la Coastea și de la Mihăilă, pentru 50 bani gata. Și iar a cumpărat Neagoe un loc iar în Runcuri de la Hirțea, pentru 200 bani gata.”Și iar a cumpărat Neagoe o vie în satul Pociovaliștea, în Prescuricea și cu casa și cu pivnița de la vie și cu pomet, de la Radul și de la fratele lui Stan și de la

Mardarie călugărul din Pociovaliștea. A mai cumpărat Dragul o țigancă.

O să vedem într-un viitor articol că acest Drăghitibă este numit moșul Ghebanilor.

La 25 septembrie 1637 și 28 iunie 1639, aflăm de un boier hotarnic (Ilie) Cănepă din Hirișești, unul din moșii moșiei Hirișești, urmașii lui fiind întemeietorii satului Cănepești, din actuala comună Bumbesti-Pițic.

La 15 ianuarie 1641, Albul Roșcăi din Novaci ia bani cu împrumut de la nepotul său Dumitru Beștelee din Aninișu, cu garanție, partea lui din moșia Novaci. Și acest împrumut îl face cu știrea tuturor oamenilor din Novaci: Vlad, Drăgan, Drăghici, Bucur, Bălan, Ilea și din Hirișești: Radu și Neagoe.

La 21 aprilie 1642, Micu Leului vinde moșie în Novaci lui Lupu Sorei din Cernădia. Scriitorul zapisului este popa Vladul din Novaci, iar martori sunt: Ilie, Mirea, Vlad, Lupul Bilului (Belului) din Novaci și Radul Fârlan din Hirișești. Tot în anul 1642, mai 7, Dan, feciorul lui Neagoe Iteului din Novaci vinde două fâlcii de loc în Jarăste, feciorului Lupului din Cernădie. Martori sunt: Iliia, Lupu Velu (Belu) și Vlad toți din Novaci.

La 23 mai 1642, sătenii din Novaci, adică: Albul, Vlad, Bălan, Drăghici, Bucur, Coste, Nanciul, Stan Belu, Coste al Guțului, Crăciun Sterpul, Crăciun Lateș, Ilie, feciorul lui Neagoe, Drag Rumănescul și Ilie Plășgă vând lui Ilie Cănepă și fraților lui Blădi (Vlădi) și Toader din Hirișești, „dealul Măceșului cu coastele și cu toate poalele pă în marginea luncii și plaiului cu făgetul, până unde să sfârșește...”. Printre martori este și Flore din Bălești

La 24 septembrie 1643, Nanciul din Novaci vinde lui Anghel din Poieni, o livadie în Știubei. Martori sunt Albul, Stan al Belui, Calin, Oprea Burtilă, Stanciul și Ciucureasă.

La 18 ianuarie 1644, Matei Basarab voievod, în urma judecății dintre Udrea postelnic și cu frații săi, fiii lui Vlăduț din Bibești cu Cănepă din Hirișești, pentru muntele Ciobanu (Cibanu), punând și megheșii jurători, printre care și Neagoe din Novaci și Fulgul din Hirișești, care au adevărit cu sufletele lor, dă să țină Cănepă, Vârtoful Ciobanului iar Udrea cu vârul său popa Stan să țină Piciorul cu drumul din vârful Ciobanului până la Iama Buhtii, cum a ținut și moșul lor Oprișorul.

Un Drăghici din Hirișești îl găsim martor în zapisele din 13 noiembrie 1644 și din 23 noiembrie 1646; dar și Cănepă din Hirișești este prezent martor într-un zapis din 25 aprilie 1646. Într-un zapis nedatat, posibil 1650 septembrie-1651 august 31, Mirica din Novaci vinde lui Lupul Sorei din Cernădia, moșia Opii Grosul (Burtilă) din Novaci; această moșie o vinde pentru boul furat de Crăciun de la Bengești. Martori: vătaful Radul din Hirișești și din Novaci Ilea și Lupul.

La 7 decembrie 1650, Pătru, feciorul lui Buzilă din Novaci, se vinde rumân cu moșie cu tot căpitanului Mihai (Cepleanu) din Bălcești. Martor este și Radul vătaf din Hirișești.

În zapisele de mai sus, la martori, subliniat se găsește Radu din Hirișești, Radul Fârlan din Hirișești, vătaful Radul din Hirișești, Radul vătaf din Hirișești, care este unul și același cu vătaful (de plai) Radu Fârlan și unul din moșii moșiei Hirișești. La 26 aprilie 1657, culcerul Badea, ispravnicul Craiovei, ordonă lui Radu, vătaful de plai din Hirișești, să judece o pricină.

La 1 mai 1652, Nan din Negoești vinde partea lui de moșie din Novaci lui Mihai căpitan ot Bălcești. La 10 iulie 1652, Mihai căpitan este închis de Măria Sa Vodă pentru bani lipsă din pârcălăbia Târgu Jiului, bani, se pare puși de Barbul căpitanul ot Târgu Gilort (Bengescu), astfel cumpărăturile din Novaci și nu numai ale lui Mihai căpitan ajung în neamul Bengescu.

La 5 ianuarie 1657, „Ionu din Bălești, din Gorj, în jos de Novaci și în sus de Pociovaliștea, împreună cu feciorii lui, se vând rumâni lui Pătrașcu Tominul Clucer, cu moșia sa, din hotar până în hotar, cu 50 unghi, bani gata”.

La 28 iulie 1657, Crăciun Lateș din Novaci vinde lui Lupul, fiul lui Sora din Cernădia o livadă în Zmidă, partea lui Frunteș. Martori sunt și popa Vlad și Stan Belu din Novaci.

La anul 1659, Nan din Novaci vinde lui Lupu Sorei din Cernădia două locuri în poiană și o livadă în Valea Malului. Scriitorul zapisului este popa Vlad, iar martori sunt Ilea Mirea și Vlad Ștepeș, toți din Novaci.

În iulie 1661, Stanciul Beștelei, cu fiii săi, Dumitru, Dan și Șerban și tot satul Novaci își caută muntele Tărtărău, dacă a fost al novăcenilor sau nu.

Conform lucrării preotului D. Bălașa, Schituri Oltene, XVII, 1965, 3-4, Filele 280-285: „Schitul Custura, astăzi necunoscut, s-a aflat pe piscul Omonim. Date despre el aflăm pe un Penticostar, unde se atestă existența lui între anii 1793-1801 și de pe un Triod în care se menționează că a fost ridicat înainte de anul 1687 de Tănase Păușescu”.

În jurul anului 1687, în lucrările mele, încerc să evidențiez familia biv vel paharnicului și comisului Papa Buicescu și legătura de pământ cu moșia Novaci și familia Brăiloiu, astfel: „Din arborele genealogic al familiei Brăiloiu, un Cornea Brăiloiu (decedat în 1705), fiul lui Barbu Brăiloiu de Drăgoiani (născut în 1644), se căsătorește cu Stanca Papa Buicescu”.

Odată cu executarea lui Constantin Brâncoveanu de către turci (1714) și instaurarea ca domnitor al Țării Române a dragomanului Nicolae Mavrocordat (1716), marii boieri ai Olteniei, Petre Obedeau, Barbu Brăiloiu și Staico Bengescu, proprietari de moșie în hotarul Novaci și Hirișești, se aliază cu austriecii, bătând milițiile domnești la Bengești.

Toate aceste documente enumerate mai sus, care se găsesc în cărțile mele, ce-i drept puține la număr, ne luminează câtuși de puțin asupra evenimentelor petrecute în acest timp și loc, aflând nume de oameni, nume de locuri, înrudiri, stări sau fapte.

CARMEN PATRIAE – de Ion Filipoiu

Al șaptelea volum al antologiei „Poezii”, „Carmen patriae”, are drept titlu unul în limba latină (IMN PATRIE), autorul alegând să păstreze numărul de zece poeme, ca și în celelalte plachete.

Harul poetului este și acela de a introduce cititorul în fiecare volum, ca într-un templu, pentru a se închina frumosului și sensibilității. El nuanțează, ca un mod de viață prin care-și poate păstra gândurile, sentimentele și personalitatea.

Liviu Rebreanu, în „Discursul de primire în Academia Română”, spunea că „Literatura fără țară nu există, cum nu există plantă fără pământ”. Pe Ion Filipoiu, viața l-a făcut să fie și orășean și el a înțeles prea bine că la țaranul român trebuie să ne întoarcem necentenit. Între sat și oraș trebuie să fie și o simbioză care să potențeze toate puterile creatoare. Precum ANTEM câștiga noi puteri și devenea invincibil, tot astfel creatorii români, păstrând contactul spiritual cu țaranul român vor produce opere valoroase și vor servidestinel neamului.

O ilustră personalitate novăceană, scriitorul și traducătorul Gheorghe Ciorogaru, a scris cartea „Păcatul istoriei”, în care exprima ideea de bază că țărănimea a fost o matcă, din care au derivat celelalte clase și straturi sociale.

În „Carmen patriae”, poetul Ion Filipoiu ne introduce în „Țara DACIEI FERICE”, „neasemuită între/ Celelalte țări și neamuri ce avut-au lumea veche”, al cărei cărmaci era CARP VODĂ, rege fără de pereche, recunoscut „de viteaz, de blând, de vrednic”, care avea „palate care adunase...”, „comori de nestemate și grămezi de-argint și aur”. Averele cea mai mare, „întrecând orice comoară”, e fie „fiele” și fii săi, fie „zâne cele șapte fete, Feți-Frumoși/ cei trei flăcăi”. Ajungând la neiertăoarea „înserare a bătrâneții” și-a chemat copiii lângă sine „și, cu lacrimi de tristețe, le-a grăit cu glasul stins: « Scumpii mei copii, de-acuma sînt cât codrul de bătrân/Și nu știu, ce voi, pe lume, câtă vreme mai rămân;/De aceea,dragii tatei, în acest din urmă ceas,/ Eu Regatul Marii Dacii griji voastre am să-l las...». Astfel a grăit bătrânul rege și a împărțit regatul în ținuturi: „să-i împartă Răsăritul și Apusul, Miazăziua cea-nserată și cu Miazănoaptea sură;/ Ca să aibă fiecare stăpânirea pe măsură...”

Celui dintâi născut, Ardeal, „i s-a lăsat în seamă Țara-de-păduri străveche,/ Așezată chiar la mijloc, tuturor să fie veghe”. Prima fată, Bucovina, „A luat de moștenire Țara-fagilor, în care, trunchii și-nălțau spre ceruri ramurile candelabre/ Și-npoieni pășteau bourii și mulțimi de cerbi și capre”.

Moldova, prunca blândă cu „surâs candid,/ A pornit să cărmuiască peste Țara-de-molid: „Cea de-a treia dintre fete, Basarabia, bălaia,/ Cu păr lung de aur moale, cu obrăjii ca văpaia”, a luat în stăpânire Țara-banilor-sarabi./[...] Dobrogea îndrăgostită de-ale mării largi lagune,/ A plecat degrabă către Țara-gliei-celeibune”. Muntenia s-a-nzestrat cu-acele cuprins, „ce sentinde peste șesul de sub Muntele-cel-nins. / [...] Oltenia, sprintăra, preazburdalnica lui fată,/ S-a fost dus crăiasă-n Țara-de-la-râul-auriu”; „Flăcăiandrul, mijlociul, blândul lui fecior Banatul”, a luat în stăpânire „Țara-cu-tiniș dinspre apus și miazăziua”.

Mezina, Crișana, a devenit regină în Țara-râurilor-mici, „Unde soarele răsare și apune mai în urmă”. În sfârșit, „Maramureș, cel îndrăgostit de creste./ Prâslea”, ia în stăpânire „Țara munților din miazănoapte...”. „Și-au domnit așa-n unire lungă seamă de văleături”, până când, „de la o vreme”, vadurile patriei au fost „pândite, rând pe rând, cu gând de moarte; De barbarii asiatici, ce curgeau puhoi de hoarde,/ Pârjolind în cale totul, ca și norii de lăcuste./ [...] Și hotarele străbune nevoit-au a se frânge.../ Spre Soare-apune,

ordiile pribege înrobesc Crișana cea micuță și frățâne-său, Banatul”. Apoi, „Ardeal, feciorul mare, și mezinul Maramureș... cad și ei în stăpânirea hoardelor barbare:/ Tot barbari de-aceiași teapă și de-aceiași seminție/ Și-astfel Dobrogea, mijloaca, a picat și ea-nrobie.../ La hotarele rămase se iviră alți dușmani:/ Oltenia, acuma, prinsă de-a-ntâmplării hurtă/ [...] Pentru ca, pe-aceiași mână hrăpăreață și haină,/ Să ajungă neferice, blanda, dulcea Bucovina...”. Pentru ca „prăpădul” să fie „destul”, „vine în silnicie înc-o blestemată zi,/ Și de-o mână și mai cruntă Basarabia pieri/ [...] Din cei zece crășori/ Au rămas doar...trei surori/ [...] Bietul împărat, bătrânul, prididit de-atâta rău,/ Se ruga-n mormântul său bunului/ Părinte din țările cerești/ Să-și lase slava și privirea către noi,/ Pune capăt suferinței, dă-mi copiii înapoi...”

Ascultându-i rugăminte, „Dumnezeu cel bun și sfânt” a făcut ca „cele trei surori rămase” să se unească „în gând și-n faptă” și „Sfârșiră legământul de supunere nedreaptă/ Și dușmanul ce venise, peste mări din miazăzi,/ Ca o fiară încolțită-n luptă crâncenă pieri./ [...] Dobrogea a Mării și a Soarelui copilă,/ Lanțurile și le rumpe/ Și se-ntoarce fericită la surorile ei scumpe/ Și, tuspătru-mpreunate, țară nouă reinvie/ Jumătatea vechii Dacii, într-o Mică Românie./ A fost pasu-ncepătornic, căci a fost venit, apoi,/ Sfântul, dreptul, așteptatul, al românilor război”. Astfel, „putretele-mpărății” cad „Ca hidra din poveste:rând pe rând, Basarabia, Bucovina, Ardeal cel mare – calcă el dușmanul-n iureș,/ Dimpună cu Crișana, cu Banat și Maramureș,/ Și cei zece frați cu lacrimi fericite de emoții/ Sub al Țării-nume sceptru, se împreună, dar cu toții/ Sînt din nou, uniți, în vatra și-n străbunele hotare,/ Dacia renaște, iată, întru ROMÂNIA MARE!”

„Din nefericire”, visul „s-a mistuit”: „două dintre copile, tam-nesam și fără vină,/ Basarabia cea blândă și frumoasa Bucovina”, iau „toiagul pribegei, și-al tăcerii, și-al uitării.../ Și de-atunci, bătrânul tată, Carp, slăvitul împărat,/ În mormânt se zvârcolește și se roagă ne-necat:/ O, Preabunule Părinte, amintește-ți de-a mea tară/ Și-ntregește-ntreolaltă, cum a fost odinioară”.

„Legenda fără sfârșit” este o variantă, în stil popular, a poemei anterioare, „Carmen Patriae”. Succesiunii de catrene ce urmează părții de început, poetul reia firul epic cu distribuirea de către măritul Carp a „comorii” ce-l „fericea din cale-afară,/ Mai mult ca auru-n sipete/ Trei bravi flăcăi și șapte fete” în ținuturile rânduite. Chemarea „la sine” a copiilor săi se desfășoară în modul cel mai firesc: „Copiii mei, v-am strâns anume/ Căci eu va să mă duc din lume;/ Împărăția, dar, de-acuma-i/ În biziunța voastră, numai...”. Distihul de la sfârșitul primei părți sună ca o concluzie amară a evenimentelor nefaste ce s-au abătut asupra ținuturilor moștenite de odraslele bătrânului rege Carp: „Din zece frați de-odinioară,/ Doar trei surori mai au o țară”. Următoarele strofe de 16 și 14 versuri ilustrează revenirea ținuturilor cotropite la vatra străbună sub semnul ROMÂNIEI MARI: „Dar visul ce

abia mijise/ Pierit-a-ntocmai cum venise./ Bucovina și Basarabia au fost din nou cotropite”, astfel că bătrânul Carp, zvârcolindu-se „în cripta-i rece/ Și-nălța ruga spre Preabunul Părinte” să-i scoată „fetele-i iubite” din robie: „O, rogu-te preabun Părinte/ La chinul lor să iei aminte/ Și mare mila ta cerească/ Le-aducă-n casa părintească”.

Remarcăm, în cele două poeme, o bună cunoaștere a istoriei, dar și a teritoriilor patriei, fiecare dintre „personaje” fiind personificări ale ținuturilor care le-au fost rânduite. Ele sunt înzestrate cu trăsături dintre cele mai alese, potrivite cu rangul și menirea lor: „Ardeal, ce se născuse primul,/ Flăcău frumos caheruvimul”; apoi, frumoasa Bucovina, „copila cea de viațăplină”; „Moldova, drăgălașa pruncă” și „Basarabia bălaia,/ Cu obrăjorii ca văpaia”, iar „Dobrogea, adorătoare/ De apa mării și de soare”. La fel, „Muntenia iubită”, „Oltenia, sprintăra fată,/ Cu joc și cântec răsfațată”, „Feciorul mijlociu, Banatu,/ Cu glas domoltărăgănat”, „Mezina fetelor, Crișana,/ În toate mândră ca șoimana”. În fine, „Maramureș, fiul cel mic, voinicelul și nurlui”.

Remarcăm, de asemenea, marea diversitate de limbaj,preluat din toate straturile limbii, dar și versificația fără cusur: regele „cârmaci”, „tuturora fără tagă”, „adunase-atâta blagă”, „fiele și fiii săi”, „au năvălit în droaie”, „a-ntâmplării hurtă”, „Craiu bătrâna în tihnă/ Nezăticnit de nicio tihnă”, „munți cu creste smulte”, „râu poleșnic”, „Atuncea, Dumnezeu Preasfântul,/ Văzându-i într-atât frământul” etc.

Poezia „Invincibila, pururi, limba română” se constituie ca o odă limbii române. În ciuda atâtor cumpene care au încercat istoria țării, multe seminții „Nu s-au împiedicat de nici o stavilă,/ N-au ținut seama de nici o pravilă...”. Pământul acesta a avut „o comoară fermecată” pe care „dușmanii n-au luat-o niciodată”, „nu pentru că n-ar fi vrut,/ Ci pentru că n-au putut./ [...] În fața tuturor cotropitorilor,/ În sorbul tuturor vâltorilor,/ Așa i-a fost dat să rămână:/ Invincibilă, pururi, limba română”.

Următoarele poezii ale volumului, „Ardealule”, „Români ardeleni”, „Imnul gorjenilor”, „Chemarea basarabenilor”, „Glasul neamului”, „Unio ultima natio est” și „Odă României” pulsează vibrant de un adânc patriotism, purtând în sine speranțele unui neam întreg că „Țara fi-va-ntreagă/ Și fiii săi vor fi olaltă”. Pământul martir al Ardealului a cunoscut atâtea evenimente și nume de eroi care au sorbit al morții plin potir: „Gelu, Althum, Doja și-ncă, și-ncă/ Atâtea mii de anonimi în șir”. Viteazul Mihai a încercat reînvierea Daciei, aprofundând în inimile românilor ideea de UNIRE. Ardealul, „pământ slăvit”, „altar întregirii în carele UNIREA s-a sfințit”.

În „Imnul gorjenilor”, poetul amintește de mândria fiilor Jiului de Sus, pentru „Blazonul lor din toate mai presus,/ Căci nu-i Român, așa cum e olteanul/ Și nici oltean precum Gorjeanulnu-i./[...] La noi acasă, noi suntem stăpâni”.

„Glasul neamului” este un îndemn încrezător la UNIRE: „Dar suna-va cornul deșteptării/ [...] Și va să se curme tot calvarul/ Și-ai să-ți vezi, reîntregit, hotarul./ Strigă Neamul: «Doamne, vrem Unirea,/ Gata? ne ajunge răstignirea.../ [...] Să se făptuiască, iar, mirazul/ Din pohtirea lui Mihai Viteazul,/ El, arhanghelul Bunăvestirii/ El, întâiul faur al Unirii”.

În ultima poezie a ciclului, „Odă României”, poetul se arată încrezător în viitorul României: „Și-ai făcut, de totdeauna probă/ Că ai fost și ești în Europa/, Că ți-e demn și vitejesc trecutul/ Europei înșeși i-ai fost scutul”. Astăzi, ai tot dreptul să te bucuri/ Steaua ta lucește sus pe cruguri”.

Va urma...

✍ Prof. Dumitru BONDOC

PROIECTUL FERVIAR DE PE VALEA GILORTULUI, ÎNTRE IDEE ȘI NECESITATE

La scurt timp după proclamarea Regatului României (1881), în arealul județului Gorj a sosit momentul pentru construirea celebrului „cal de fier” (tren și cale ferată), numai dacă ne raportăm la denumirea dată de către amerindienii din America de Nord, încă de la jumătatea secolului al XIX-lea, acestui empatic mijloc de călătorie și transport. Așa cum bine se cunoaște până în zilele noastre, după deliberări mai îndelungate, s-a luat decizia ca linia de cale ferată, care pleca din gara Craiova, să urmeze traseul Filiași – Turburea – Gilort – Bibești – Bărbătești – Cărbunești – Copăcioasa – Târgu Jiu.

În pofida acestei realizări de excepție, au existat și câteva voci din interiorul județului Gorj care nu au fost de acord cu acest traseu de cale ferată. De pildă, învățătorul Ion Haiduceșcu a publicat pe această temă un articol interesant în ziarul „Săteanul”¹, acolo unde a evidențiat următorul aspect: „acum e timpul a dice și noi (...) asupra zonei ce trebuie să parcurgă această linie ferată de la Filiași la Târgu Jiu pentru că legea² fixează numai punctele principale”³. Mai mult, referindu-se la interesul strict al gorjenilor, traseul de pe „Valea Gilortului este de preferat, pentru că pe aici e centrul județului; pe aici calea ferată parcurge plășile Gilortu, Amaradia, Ocolu, Novaci”⁴.

Tot în acest articol, Ion Haiduceșcu a amintit și despre unii dintre „oamenii competenți care ar fi opinat ca de la Târgu Jiu

¹ Ziarul „Săteanul” a fost editat în perioada februarie 1883 – decembrie 1884. Avea redacția la Târgu Cărbunești, costul unui abonament anual era de 6 lei, iar al unui exemplar de 0,40 lei. În comitetul de conducere au activat pr. Rafael Zugravu, inv. Ion Haiduceșcu, inv. Lazăr Arjoceanu ș.a. De curând, spre bucuria noastră, în scrierile Muzeului Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu” am identificat mai multe exemplare ale acestui ziar (No. 1 – 24/1883 sau No. 1 – 15/1884 și 17/1884), inclusiv primul număr din data de 24 februarie 1883.

² Presa centrală a publicat la începutul lunii iunie 1882, „legea care a declarat de utilitate publică construcția următoarelor căi ferate (...) Filiași – Tergu Jiu (...) care cuprinde liniile Filiași – Jiu (...) aceste căi ferate se vor face pe principiul de cale îngustă în modul cel mai economic” („Curierul. Focea Intereselor Generale”, An X, No. 62, Iasi, Vineri 4/16 Iunie 1882, p. 2).

³ Ion Haiduceșcu, Calea ferată Filiași – Târgu Jiu, în „Săteanul”, An II, No. 14, Vineri 28 Septembrie 1884, p. 2.

⁴ Ibidem.

linia ferată să se îndrepteze prin comuna Șasa spre Valea Gilortului și apoi să urmeze colina apuseană a acestei văi spre Filiași (...) cu modul acesta vine și mai în centrul județului”⁵. Experimentatul dascăl gorjean a enumerat și câteva avantaje ale traseului de cale ferată de pe Valea Gilortului, precum „băile de la Săcel, sarea ce se află și care poate fi exploatată; bălciurile cele mari de la Cărbunești (...) apoi lemnăria de la Novaci care se transportă în cantități colosale la Craiova, varul etc.”⁶. Ei bine, dacă s-ar fi ținut cont de toate aceste aspecte, atunci „calea ferată trebuie se treacă [neapărat!] pe Valea Gilortului, căci astfel e inutilă”⁷.

Un an mai târziu, însă sub un anonimat de neînțeles pentru noi, a fost publicat în ziarul „Românul” un alt articol referitor la calea ferată Filiași – Târgu Jiu. De această dată, s-a specificat cum „în acest județ sunt două văi mari, a Jiului și a Gilortului, s-a făcut studiile pe ambele zone, desigur spre a se face comparațiune. Acum este timpul ca să se decidă”⁸. Deja „cercurile influente” din urbea târgujană adresaseră o petiție primului-ministru [Ion C. Brătianu] în care au solicitat necesitatea construirii căii ferate pe Valea Jiului și nu pe Valea Gilortului, pentru „a nu suferi interesele orașului Târgu Jiu”. Nici „cealaltă parte a județului” nu s-a lăsat mai prejos și „a întâmpinat asemenea printr-o petițiune, tot către dl. prim-ministru, acoperită d-un număr foarte mare de semnături cerând ca (!) calea ferată să fie construită pe Valea Gilortului”⁹. De această dată, s-au prezentat cinci argumente forte, destul de bine articulate, redată de noi ad litteram în cele ce urmează:

„Că interesul general al județului Gorj este pe Valea Gilortului deorece pe aci e centrul județului, deservesc mai totă poporațiunea lui, pe când pe Valea Jiului nu atinge decât o margine ce și aceasta este aproape de calea ferată Filiași – Severin; și fiindcă și județul contribuie la construirea liniei, drept ar fi ca să plătească toți și să profite numai o mică parte?”

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

⁸ „Românul”, An XXIX, f. nr., Luni/Marți 9-10 Septembrie 1885, p. 802.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Ibidem.

Interesul economic este tot pe Valea Gilortului, deși să obiectează că pe Valea Jiului linia ar fi mai scurtă și că astfel ar costa mai puțin, însă este știut că știința economică condamnă un lucru ieftin care nu produce nimic și susține un lucru care costă ceva mai mult, când tocmai acel plus de muncă face ca lucrul să fie productiv. Astfel este și în ceștiunea aceasta. Dacă calea ferată s-ar construi pe zona Jiului n-ar avea trafic, vagoanele ar circula golé deorece tote bogățiile munților, precum scândurile din Novaci, varul, petra de construcțiuni etc. se coboară la Craiova și celelalte localități dunărene pe Valea Gilortului, a cării șosea este sdrobotită de transporturi pe când pe cea de pe Jiu cresce iarbă, că aceste transporturi în cazul de s-ar construi calea ferată pe Valea Jiului s-ar face tot cu carele direct la Filiași, căci ar costa mai puțin transportul decât făcând ocol prin Târgu Jiu.

Pe Valea Gilortului sunt târgurile Cărbunesci și Pițicu cu bălciuri mari anuale de unde se ridică multe vite și cereale. Că orașul Târgu Jiu pe aceste târguri este gelos, de aceea cere să fie calea pe Valea Jiului ca să le ocolească. Apoi drept este ca o comună să absoarbă interesele tuturor celorlalte? N-au tote dreptul să se dezvolte? Și apoi Târgu Jiu, care este capitala județului, n-are destul privilegiu acesta? Și apoi n-are nicio vătămare deorece ori pe unde ar fi calea ferată, în Târgu Jiu tot merge.

Băile de la Săcel, ale căror ape s-a constatat superioare în compozițiune multor din Europa fivor, sunt încă un argument care pledează în favorul Gilortului.

Dacă linia ar fi construită pe Valea Jiului ar fi prea aproape de cea din Mehedinți și prea depărtată de cea de pe Valea Oltului, pe când pe Gilort se păstrează la distanță mai egală și profită și locuitorii din partea de apus a județului Vâlcea”¹¹.

Reminiscențe ale acestui interesant proiect de cale ferată am mai regăsit și în anii celui de-Al Doilea Război Mondial. Bunăoară, într-un articol publicat în ziarul „Gorjanul”, Constantin Băca a propus, între altele, și „anumite planuri pentru întregirea rețelei de cale ferată, cu mici linii secundare, având în vedere și interesul turistic. Ne gândim în special la construirea unei căi ferate până la

¹¹ Ibidem.

Novaci, localitate foarte frumoasă, bogată și de mare viitor”¹². De asemenea, „linia se poate construi foarte ușor de la Cărbunești, de-a lungul văii Gilortului, deși mult mai bine ar fi, de la Bumbesti spre Novaci și de aci mai departe spre Vâlcea, ținând mereu poalele munților”¹³.

Câteva luni mai târziu, același Const. Băca a publicat un alt articol, denumit „Calea ferată la Novaci”. Aici a susținut cum „construirea liniei Tg. Cărbunești – Novaci se impune cu toată necesitatea, mai cu seamă că lucrările nu întâmpină dificultăți. De la Tg. Cărbunești, așezat pe linia Filiași – Tg. Jiu, care în curând va deveni principală, linia urmează fără nicio pantă albia Gilortului până la Novaci, pe distanță de circa 30 Km. Materialul de construcție, piatră, lemn, se găsește din abundență la fața locului; la fel mâna de lucru. În momentul când se va deschide linia ferată de pe Valea Jiului, care va lega direct Oltenia cu Ardealul, linia Filiași – Tg. Jiu ar deveni principală și, prin aceasta, și linia Tg. Cărbunești – Novaci ar câștiga în importanță”¹⁴. Nu în ultimul rând, „în apropiere de Novaci se află peșterile de la Baia de Fier și Polovragi, Băile de la Săcel, schitul Crasna. Tot la Novaci începe «Drumul Regelui» care urcă munții pe la Rânca – altă stațiune climaterică de mare viitor – mulți o numesc Păltinișii Gorjului – spre Valea Lotrului, una dintre puținele noastre văi longitudinale în munți și mai departe spre Poiana Sibului. Mai bine de 100 Km. șoseaua șerpuieste prin munți, formând serpentine de toată frumusețea și atingând înălțimi care rivalizează cu șoselele elvețiene”¹⁵.

P.S. – lăsăm la dispoziția fiecărui cititor al publicației „Novăceanul” să-și imagineze cum ar fi arătat și traseul de cale ferată Târgu Cărbunești – Bengesti – Pociovaliștea – Novaci – Baia de Fier – Polovragi, iar de aici conexiunea cu județul Vâlcea. Dar, mai ales, ce impact ar fi avut și acest traseu feroviar asupra dezvoltării județului Gorj.

Prof. Gabriel SARCINĂ

¹² Constantin Băca, Gorjul pitoresc și turistic, în „Gorjanul”, An XX, No. 30-31, Tg.-Jiu, 23-31 August 1943, p. 2.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Idem, Calea ferată la Novaci, în „Gorjanul”, An XX, No. 35-36, Tg.-Jiu, 30 Sept. – 8 Oct. 1943, p. 1.

¹⁵ Ibidem.

Novaciul de Odinioară...

- articole și note publicate în săptămânalul interbelic „Gorjanul” -

Cerc pastoral

În cea mai de pe urmă duminică a ultimei luni din tristul an de curând îngropat în uitare, cercul parohial „Novaci” și-a ținut ședința sa trimestrială în parohia Cernădia. Încă de dimineață, întineric fiind, - deși acul gerului injecta rumena față a harnicilor cernăzeni - mănăstirea era înțesată de credincioșii veniți la rugă, uitând de grija cea lumească. Slujba divină s-a săvârșit în sobor de toți preoții centrului, fiind gustată cu nesaț de sufletele căutătoare de o îmbărbătare supra-pământeană. Pericopa evanghelică a fost tălcuită de Pr. V.I. Tomescu-Novaci despre „Atotbunătatea lui Dumnezeu pentru om, de la așezarea lui în rai și purtarea Sa de grijă și-n lume până azi, ca și despre răspunsul răutății omenesci dat acestei atotbunătăți de îngerul neascultător și repetat de Cain, Irod și omul răzvrătit al veacului al XX-lea”. Se îndeamnă la pocăință sinceră, rupere cu trecutul, îndreptare și trăire cât mai aproape de voile lui Dumnezeu spre a ne mântui de relele ce ne pasc. În panegiricul rostit pentru eroi, Pr. C. Stângă a desvăluit în cenușa trecutului nostru istoric jarul eroismului românesc încă viu, din veac în veac. În ședința intimă s-au discutat diferite chestiuni profesionale. După masă, în palatul comunal, a urmat ședința publică. Sufletele încălzite de duhul adevărului deveniseră o ureche, ascultând corul centrului cantorilor și cuvântul de deschidere al păstorului lor sufletec, Părintele Seb. Părvulescu, care aprinde raze de bucurie în reînvierea neamului, prin

încetățenirea virtuților strămoșești în sufletele turmei sale ascultătoare. S-au citit de către preotul V.I. Tomescu-Novaci, bucăți alese din scrierile noastre despre Ardeal, Basarabia, Bucovina și Dobrogea, a căror bună înțelegere a mers la inima ascultătorilor, formând una cu a celor despărțiți de noi momentan, fără voia lor și a noastră. Despre Rugăciune și folosul ei social, a vorbit Pr. Nic. Săftoiu, Președintele Centrului. În limba curată a celor de jos, așa cum știe Sf. Sa a cuvânta, s-a lămurit pe toate fețele tema dată spre dezvoltare. Cu aceasta s-a și încheiat truda zilei de semănat duhovnicesc, urându-se belșug seminței aruncată în țarina sufletească a cultivatorilor cernăzeni.

Veto

(„Gorjanul”, an XVIII, nr. 4 din 23 Ianuarie 1941, pag. 2)

Ciobanul:

Eu sunt păstor. Sub ochii mei se desfășoară firea, Stăpân pe creste unde vulturii-și rotesc privirea. Un sceptru-nalt, cioplit în lemn de brad, eu port în mână. Și blânde oi, în jurul meu, tălângile-și îngână.

Făptura mea, cu mers regesc, voinică-i și înaltă, Că am crescut, de când mă știu, cu brazii laolaltă, Strâns în chimir de piele lat, eu îmi mlădii mijlocul Și cu mândrie îmi ridic, pe umeri largi, cojocul.

Blajina turmă eu mi-o pasc în câmp cu cimbru-n floare Și mi-o adăp în ne-nceputul iezor din pripoare; Cu baci, duc plecătorile mițoase-n strungă Și mieii creți cu ciucuri roși-n târlă se alungă.

La umbra cetinei de brad, un gând ascuns m-adoce

Se fac un scurt popas aici, sub ramurile-n cruce.

Și doina-mi tremură ușor...răsbate-o adiere,

Moșengii urși, cu pasul greu, mi-aduc știubei de miere.

În sufletu-mi n-a fluturat nici umbră de ispită;

Eu m-am desprins cu turma mea din lumea învărșbită.

Și tot urcând din pisc în pisc sihastra-mi pribegie,

Oi învăța, pe-nalte culmi, să urc spre veșnicie...

Când mi-o fi scris și pletele mi-or fi de ani cărunte,

Mi s-o împlini veleatu-n pustnice cărări de munte,

Că-n haos, la răscurci de timp, pier stele căzătoare

Și-n viața noastră-n pârtia astrului ce moare...

Asupra somnului de veci, flori dragi să mi s-aștearnă...

Le-oi încălzi, cu pieptul meu, în fiecare iarnă.

La groapa mea, se va opri să mă jelească turma

Și sufletu-mi nemuritor, prin stele piardă-și urma...

Aurelia Stamatoiu – Novaci

(„Gorjanul”, an XVIII, nr. 29-30 din 30 iulie – 6 august 1941, pag. 4)

Cristian GRECOIU

Pre-press & print:

Tipografia
ProdCom

S.C. TIPOGRAFIA PROD COM S.R.L.
Târgu-Jiu, Gorj, str. Lt. Col. Dumitru Petrescu, nr.20
E-mail: tipografia.prodcom@gmail.com

Tehnoredactare: Rodica Teșî

Novăceanul
Publicație lunară independentă

ECHIPA DE REDACȚIE:

Bondoc Dumitru
Constantinescu Simona
Grecoiu Cristian

Popa Delia
Țicu Alina-Ramona

Machetare: Firu Iuliana-Marilena